

Kas ooperit peab lavastama?

Heili Vaus-Tamm

Mascagni ooper "TALUPOJA AU" ja Leoncavallo "PAJATSID". Dirigent Arvo Volmer, lavastaja Neeme Kuningas. Osades Irmgard Vilsmaier, Oleg Orlovs, Jassi Zahharov, Janne Ševtšenko, Riina Airene, Aare Saal, Heikki Siukola, Heli Veskus, Leonid Savitski, Urmas Põldma, Rauno Elp jt, rahvusoooperi Estonia ooperikoor ja poistekoor. Esietendus Estonias 11. V.

Lavastaja Neeme Kuninga uus esietendus on justkui eksperiment teemal, kas ikka peab ooperit tugevalt läbi lavastama. Mängus eri lavastusstiilidega (proloogina vaoshoitum "Talupoja au" ja eredaks mängitud "Pajatsid") oli meistri üleolekut. Mitte iga hinna eest lavastada püüdmist, vaid näitamist, kuidas saab üldse läheneda ja mis on mõlema variandi plussid. Teine meeldejääv moment oli külalisesinejate ja meie lauljate liitumine ühtlaselt kõrgetasemeliseks trupiks, mänguliselt uuele tasemele on tõusnud Rauno Elp ja Heli Veskus.

"Talupoja au" oli lahendatud klassikalise staatilisusega. Ei mäletagi Kuningalt nii "sekumata" lavastust. Koorid liikusid minimaal-trafaretelt ja solistide puhul tekkis mõte, et kui neid üldse ei suunata, kas siis laulja ise oma emotsionaalsusest tõesti veel vähem teeks. Kui ka orkestriosa oli ooperi alguses hõredavõitu ja vähese kantileeniga, tekkis mõte, et no kas see siis tõesti on meie rahvusoooperi uus saavutus. Orkestris kõlasidki kõige hõredamalt pillide väikesed ansambliid. Hiljem üllatasid viiulirühma tihe kandvus ja intonatsioonitõpsus ning puhkpillisolistide (Olev Ainomäe, Priit Aimla)

suursuguse kindlusega motiivid. Ka orkestrite valulapsed, metsasarvesoolod, olid nauditavaid. Kaunist tooni kostus tšellorühmast ning -soolodest. Dirigent Arvo Volmer näitas kohati sümfooniaorkestri-väärilist arengut ja kõla.

Kui Läti baritonaalne külalisenor Oleg Orlovs mõjus kõrgemates registrites veidi pingutatult, siis saksa sopran Irmgard Vilsmaier pakkus oma tiheda ja volüümika tooniga vaid kauneid hetki. Janne Ševtšenko ja Riina Airene olid talle väärilised lavapartnerid. Eesti ooperipublik armastab õigustatult Jassi Zahharovit, kes Alfio rolliga oma imidžisse midagi eriti just ei lisanud. Kuigi tegelikult ainus lõik, kus näitlejatevaheline dramatism haaravaks läks, oligi kahe tugeva natuuri, Vilsmaieri ja Zahharovi stseen. Kahe petetud kaasa ühinemine valuliseks kättemaksuks.

Komöödia ja tragöödia piir

Mõlemad ooperid jutustavad omamis-armastusest ja selle pöördumisest armastatut hävitavaks kättemaksuks, "Pajatsid" oma mängmängus süžeeaga, tõelisuse ja teatritegemise piiril balansseeriva reaalsusega on aga valusalt haarav. Siin on rändteatris Pajatsi rolli esitav Canio sunnitud laval mängima komöödiana seda, mis on tegelikult tema enda elus tragöödia. Nii etenduse Colombina kui tema enda naine Nedda kavatsevad etenduse lõpus uue mehega lahkuda. Teatrisse komöödiat vaatama tulnud publik aga pageb naturalistlikuks arveteõiendamiseks pööranud verise tegelikuse peale. Nad ju ei mängi seda, kostab ehmunud lavapubliku hulgast.

"Pajatsites" haarab Neeme Kuningas ohjad

kõvasti pihku, muudab eelmise lavapildi igava tüüp-paigutuse liigendatud ja ohtlike kõrvalteid moodustavaks labürindiks. Kui õhtu esimeses osas oli aega küll, siis sinne tegeyus keeb ja köidab. Eredad on kostüümid: uue armastaja Silvio tänapäevane puhkajariietus moodustab kontrasti komöödiatrupi puhvidega. Ka eelmises etenduses veidi logisenud koorinumbrid olid siin hiilgavad. Tõeline lavastaja-idee on aga varjuteatri kasutamine, kus linale projitseeruvad näitlejate varjud loovad leidlik-naljakaid stseene. Tõeline komöödia, mis naerutab läbi pisarate isegi Estonia teatri publikut, kes tegelikult ju elab tragöödiale kaasa.

Samas märgib see, kus lina veel komöödiatrupi ja "mänguvaatajate" vahel püsib, teater teatris aega. Kui raevunud Canio aga eesriide vahelt rebib, rebeneb ka piir mängu ja reaalsuse vahel ning Pajats-Canio tapab tõeliselt Colombina-Nedda. Keegi intendant lehvitat niigi juba paanikas põgenevale publikule: "La commedia e finita." Kuningas on loonud elusa, kaasaegse teatrikunsti tasemele küündiva ooperiteatri lavastuse. Lisaks võimsa häälega soome Wagneri-laulja Heikki Siukola hiilgavale Pajatsi rollile veensid Rauno Elp ja Heli Veskus mind esimest korda mitte ainult lauljate, vaid ka võimekate näitlejatena.

Publiku reaktsioon oli ootuspäraselt teise ooperi kasuks. Esimeses oli rohkem aega kuulata muusikat, aga seda enam häiris see, mis vajaka jäi. Kuigi, tõesti rohkem puht muusikalist materjali jäi meelde esimesest lavateosest. Samas said muusikalised tippketked "Pajatsites" välja võimendatud ja mõjusid nii veel rohkem. Samuti saavad lauljad end nii rohkem avada ja tõusta publiku lemmikuteks.

Heli Veskus ja Aare Saal "Pajatsites". HARRI ROSPU